

Jeopolitik ve Ekonomik Şekillendirme

Özet

Soğuk Savaşın sona ermesi ile birlikte bazı bilim insanları “ulusların”, soğuk savaşın üstünü örttüğü eski medeniyet gruplarını “yeniden keşfettiklerini” ve kimliklerini yeniden anlamlandırdıklarını öne sürmektedirler. Konuya eleştirel yaklaşanlar ise bunun kurgulanmış bir durum olduğunu, kendisini yeniden üretmede “öteki” ihtiyacını duyan hegemonyanın, jeopolitik kimlik inşasında “öteki”yi yeniden tesis sürecine girdiğini ifade etmektedirler. Jeokültür, jeopolitik konumun belirleyicisi kılınmaya çalışılırken, jeoekonomi; teknolojinin, beşeri sermayenin ve doğal kaynakların siyasi yapılar tarafından kullanım şartlarını, kurumsal ve toplumsal ölçekte oluşturmaktadır.

Oğuzhan ERGÜN¹

Ekonomik küreselleşmenin arka planında yer alan ekonomik bölge düzenlemeleri ya da “Bölgeselleştirme” politikasının, “Etnikleştirmeyi” tetikleyerek yarattığı hizipleşme değişik tahrik ve teşviklerle ulusal dayanışmaları zayıflatmakta, bölgesel/etnik/mezhepsel sütunlaşmaya yol açmaktadır. Bu makalede hegemonyanın kendisini yeniden üretmesi için ihtiyaç duyduğu öteki/lerin oluşturulma süreci ve vasıtaları, kamuoylarının çatışma ortamına hazırlanarak şekillendirilmesi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Jeopolitik Şekillendirme, Eleştirel Jeopolitik, Kamu Diplomasisi, Asimetrik Savaş, Savaş Oyunları-PC.*

Geo- political and Economic Forming

Abstract

With the end of The Cold War, some scientists claim that nations rediscover ancient civilization groups covered by the war and remain their own identities. On the other side, the ones who have a critical approach on topic state that it is a fictionalized condition. Here, hegemony that needs “the other” for reproducing itself has entered into process of reestablishing “the other” within the framework of geopolitical identity. While geo-culture is tried to become determinant of geopolitical position, geo-economy compose terms of use of technology, human capital and natural resources by political structures in institutional and social scale.

Economical region regulations or in other words “regionalization” policy which placed at the background of economical globalization creates schism by trigger “ethnization” and it weakens national solidarity with various drives and incentives and causes regional / ethnic / denominational pillarization.

¹ DEU SBE Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, oguzhanergun@gmail.com

In this article, we analyze the creation process and means of “the others” need by the hegemony in order to reproduce itself and shaping public opinion prepared for conflict zone

Keywords: *Geopolitical Forming, Critical Geopolitic, Public Diplomacy, Asymmetric War, War Game.*

I. Giriş

Dünyanın karşı karşıya olduğu en büyük çevre sorunlarından biri insanların doğal kaynakları git-tikçe daha çok kullanmaları ve tüketmeleridir. Bu sorun genellikle “ekolojik ayak izi” olarak adlandırılır ve insanların dünyanın ekosistemlerinden olan talebinin ölçüsünü ifade eder. Örnek olarak, Amerika Birleşik Devletleri’nde yaşayan insanlar, Hindistan’da yaşayanlara göre kişi başına yaklaşık 9 kat fazla doğal kaynak kullanmaktadır. (Enerjiline.com, 2013). Ekolojik ayak izi ölçümlmelerine göre, dünyadaki herkes bir Kuzey Amerikalı kadar tüketse 5, bir Avrupalı kadar tüketse 3, Türkiye’de yaşayan biri kadar tüketse 2 gezegene ihtiyaç vardır.

İnsanın doğal kaynakları tüketme hızı, doğanın kendini yenileme hızının %50 üzerine geçmiş durumdadır. Uluslararası Enerji Ajansı (International Energy Agency - IEA) tarafından yayınlanan “Dünya Enerji Görünümü 2012” raporuna göre iklim değişikliğinin tehlikeli sonuçlarından korunmak için bilinen fosil rezervlerinin üçte ikisinin yeraltında bırakılması gerekmektedir. (WWF Türkiye, 2013). Bu durum rekabete konu olan diğer kaynakların yetersizliği ile de birleşince, ülkelerin kontrol altına alınması, gelişmelerinin engellenmesi, nüfus artışının gezegene getireceği ek yükün sınırlandırılması gerekmektedir. Bu durum yerkürenin yeniden şekillendirilmesi ve düzenlenmesi (Raumordnung) ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Bu düzenleme yetersiz ve asimetrik dağılmış kaynakların istifadesinde bazı ülkelerin gelişme gayretlerinin engellenmesi, kontrol altına alınması ve sınırlandırılmasını çözüm olarak öngörmektedir. Günümüzde baskın yaklaşım kendisini sorunlara akılcı çözümlerde değil, sorunların ortadan kaldırılmasında göstermektedir.

Ekonomik küreselleşme paradigması, bu gerçeği arka planında saklayarak başlattığı ekonomik bölge düzenlemeleri ya da “Bölgeselleştirme” (Regionalisierung) politikası ile “Etnikleştirmeyi” (Ethnalisierung) tetiklemede, yarattığı hizipleşme değişik tahrik ve teşviklerle ulusal dayanışmaları zayıflatmakta, bölgesel/etnik/mezhepsel sütunlaşmaya (Versäulungen) yol açmaktadır. Zayıflatılan ulus devletler, gezegen kaynaklarından hak ve iddia talepleri ile birlikte küçültülmekte, bölgesel güçlerin süper güçlere dönüşümü ekonomik, kültürel ve askeri çevreleme politikaları ile engellenmeye çalışılmaktadır.

Bugünün uluslararası ilişkilerinin şifresi, mekân odaklı güç analizinde saklıdır. Mekânın taşıdığı veya biriktirdiği değerler ekonomik, kültürel ve politik içerik taşır ve güç mücadelesinin çoğu zaman nedenidir (Hacısalihoglu, 2008, s. 42,24). 21’nci yüzyılın jeopolitiği toprak kazanımı hedefi ve paradigması taşımamaktadır. Yeni Jeopolitik askeri güç kullanımını asgari düzeyde tutarak kontrol edilebilir küresel sömürü adacıkları üretmek üzerinde şekillenmektedir. Üstünlüğün sağlanması coğrafyada; değerler dizisi, ilişki ve bağımlılıkların menfaattara uygun düzenlenmesine yani şekillendirilmesine bağlıdır. Gezegenin kapasitesi, mevcudu taşıma limitlerini aşmıştır. Avro-Amerikan hegemon güçlerin sürdürülebilir kalkınma süreci ‘ötekiler’i engelleme ve refah seviyesini muhafaza etme endeksli olarak şekillenmiştir.

II. Jeopolitik Şekillendirme

Ahmet Davutoğlu, “yeni bir düzen arayışının ortaya çıktığı dönemlerde bütün toplumların seçkinlerinin toplumun kendi tarihi birikimini ve coğrafi mekânını yeniden anlamlı çerçeveye oturtma arayışı içerisinde olduklarını” ifade etmektedir. Davutoğlu, Soğuk Savaşın sona ermesi ile birlikte bulunduğumuz dönemin dinamik uluslararası konjonktürünün, tarih ve coğrafya derinliklerinin stratejik alan üzerindeki etkilerini ani ve seri hamlelerle su yüzüne çıkardığını belirterek, reel politik alana yansıyan tarih ve kültür parametrelerinin, ülkelerin iç ve dış güç yapılanmalarını doğrudan etkilediğine dikkat çekmektedir (Davutoğlu, 2001, s. 15-17,517,519). Türkiye bu çerçevede tarihi ve kültürel bağlarının olduğu yakın kara havzasında pozisyon alma hamlelerine girişmiştir. Irak ile Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Anlaşması 10 Temmuz 2008’de, ekonomik ilişkilerin çerçevesini belirleyecek Serbest Ticaret Anlaşması’nın altyapısını oluşturacak “Kapsamlı Ekonomik Ortaklık Anlaşması” ise 23 Mart 2009’da imzalanmıştır. Suriye Başbakanının 57 yıl aradan sonra Türkiye’ye gerçekleştirilen ilk ziyareti sırasında Şam yönetiminin Türkiye’nin sınırları resmi düzeyde tanınmış ve böylelikle Hatay sorunu da aşılmıştır. 16 Eylül 2009’da da Suriye ile imzalanan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi Anlaşması’nı takiben yapılan I. Bakanlar Kurulu Toplantısından sonra Dışişleri Bakanı Davutoğlu, “ortak sloganımızı, ‘ortak kader, ortak tarih, ortak gelecek; el kader el müşterek, et tarih el müşterek, el müstakbel el müşterek’ olarak ilan ediyorum”

demidir. (Mahalli, 2012, s. 191). Ancak oluşturulmaya çalışılan işbirliği gerçekleştirilememiştir.

Soğuk Savaşın dondurduğu hatların aşılması ile oluşacak konstellasyonlar beraberlerinde kalkınma ve refah çemberleri oluşturabilecek iken, yeni çatışma imgeleri kurgulanmaya başlanmıştır. Eleştirel Alman Sosyal Bilimcilerden Hummel ve Wehrhöfer, Medeniyetler Çatışması tezinin ortaya atıldığı 1993 yılından itibaren kamu farkındalığına açılan yeni çatışma ve hâkimiyet imgelerinin “medeniyetler” formundan beslendiğine dikkat çekmekte ve bu durumun kurgusal olduğunu belirtmektedirler. Bu bağlamda “Yeni Kimlikler medeniyetler formundaki etnik yapı üstüne inşa edilmiştir ve tarihsel emperyalizm dönemindeki gibi milliyetçilik tabanlı değildir. Kanaatimizce küreselleşme ve sanallaşma eğilimine dayanmaktadır.” demektedir. Hummel ve Wehrhöfer kültürel aidiyetin oluşturulabilirliğini masaya yatırarak küreselleşen dünya ekonomisinin bölgeselleşmeyi gerektirdiğini, bunun da etnikleşmeyi tetiklediğini belirtmektedir. Bu konudaki önemli nokta, etnik kimliğin yapısal karakterinin geniş ölçüde bilinç dışına atılmasıdır.

Hummel ve Wehrhöfer “Yeni-Etnikleştirmeyi soğuk savaş esnasında üstü örtülen medeniyetlerin yeniden keşfedilmesi olarak değil, bilakis jeopolitik kimlik inşasının yeni bir tesis süreci olarak” anlamaktadır. “Bununla birlikte soğuk savaşın bitimini müteakip bir duraksama olmaksızın esasen suni ve ideolojik motivasyonla oluşturulmuş çatışma hatları olan Doğu-Batı ve Kuzey-Güney hatlarının yeri, sözde özgün Medeniyet Çatışma Hatları ile değiştirilmiştir” (Geopolitische Identitäten, 2004, s. 25-26). Hummel ve Wehrhöfer toplumsal anıların bilinçten, kimlikten veya yaşam deneyimlerinden koparılarak yeni bir aidiyet düzeninin/parçalanmasının jeokültürel tabanda yaratıldığını ifade etmektedirler. “*Bu yöndeki bir yerelleştirme ve teritoryal boyut, toplumsal ayırım ve çatışma hatlarını güçlendirmeye ve düpedüz tehlikeli bir dünya görüşüne dönüştürmeye muktedirdir. Bu şekilde mesnetsiz olarak gerekçelendirilen hatlar coğrafyada daha önce de ortaya çıktı, ancak uzman akademik tartışmalarda fazla hayatta kalamadılar. Fakat onların basitleştirilmiş radikal metodunun sürekli teşvik edildiği görülmektedir.*” (Oßenbrügge, 1996).

“Ümit edilen ‘Dünya toplumu’nun yerine tasar-

lanmış ‘Anarşik Etnik Dünya’ geçmektedir. Görelî kültürler ve parçalanmalar “Dünya Toplumu”nun yerini almaktadır. Etniklik konsepti tikelci değerler dizisi kapsamında ve nihayetinde siyasi bir kalıpta ortaya çıkıyor.” (Zalewski ve Enloe, 1995, s. 278-305)

Fuat Keyman, Soğuk Savaşın bitimi ve SSCB’nin dağılması ile ötekini kaybeden kimliğin, kendi hegemonyasını da kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kaldığına dikkat çekerek, “Terörizme karşı savaşın, askeri düzeyi tekrar hukuki düzeyin önüne getirdiğini, medeniyetler arası çatışma tezinin yeniden popülerleşmesine, dünya siyasetinin merkezine yerleşmesine neden olduğunu” belirtmektedir. Keyman’a göre “Bu şekilde küresel risk toplumu yaratılmasına büyük katkıda bulunmaktadır” (2006, s. 1-20). Dünya toplumlarının kültürel tabanlı bir çatışmadan ziyade çatışmaya sürüklenme potansiyeli taşınması risk’in ifadesidir. Ahmet Küçükşahin’e göre tehdit kavramından risk kavramına geçmenin anlamı; geçmişte, kontrol altına alınarak yönetilemediği için tehdit olarak ifade edilen hususların bugün, kontrol altına alınarak yönetilebilir hale gelmiş olmasıdır. (2008, s. 19)

Küreselleşme, ulus devletlerde etnikleşme ve kültürel ayrışmalara yol açarak mikro milliyetçilik ve etnikçilik sorunlarını yaratmıştır. Bu durumda; medeniyet bölgelerine bölünmüş ve bölgelerin de bütünlüğü çatışmacı hiziplere ayrıştırılarak istikrarsızlaştırılmış, bu suretle dengeleme ve çevreleme politikaları ile kontrol edilebilecek bir dünya resmi şekillendirilmektedir. Maksat siyasete konu olan kaynakların kontrolü sorununun çözümlenmesidir. Çünkü yeryüzünde eşit dağılmayan, kolay erişilemeyen, tükenebilir ve tahrip edilebilir olan ve insan yaşamının sürekliliğinde ihtiyacı daima hissedilen, her türlü unsur siyaset üretir, siyasete konu olur (Hacısalıhoğlu, 2008, s. 27).

III. Jeopolitik Şekillendirme Vasıtaları

Stratejik Mimari

Jeopolitik, “Politika ile önemli bağlantısı olan dünya coğrafi resmi toplumsal alanda nasıl oluşturulur, bölgesel ve bununla birlikte toplumsal tasavvurlar nasıl yapılandırılır?” konularıyla meşguldür (Tuathail ve Dalby, 1996, s. 451-456). Kontrol edilebilir bir dünya/bölgeler resminin

oluşturulması stratejik mimari, somutlaştırılmasında izlenecek yol ve yöntem jeostrateji olarak adlandırılmaktadır.

Jeopolitik, coğrafya bağlantılı makro-politik/siyasettir ve aynı zamanda Güç siyasetidir. Bu çerçevede Robert Strauss Hupe “Açık söylemek gerekirse küçük devletler ne jeopolitik ne de jeostratejik bir sete sahip değildir” demektedir. R. Strauss Hupe “Küçük devletler büyüklerin jeopolitiğinin bir parçasını oluşturur” (1972)¹ diyerek devletlerin eylem alanlarındaki kapasite ve yeterliliklerini meselenin ana teması olarak özetlemiştir. Süper Güçler ve Büyük Devletler’in tanımlanması jeopolitik arenada başat güçlerin oluşturdukları kutup sayısına göre belirlenirken, küçük devlet tanımı netlik kazanmamıştır. Ancak yüzölçümü rakamlarının bunda etkili olmadığını en somut örneğini İsrail oluşturmaktadır. Uluslararası normları ve kültürel dili belirleyen ülkelerin yararlandıkları etkili bölgesel aktörler de edilgenlik itibarıyla bunların yanında küçük kalmaktadırlar. “Güç” olmak veya kalmak durumundaki ülkeler, zihinlerindeki stratejik resmi mekân üzerinde şekillendirirken, bu inşada kullanacakları vasıtaları, mekânın özelliklerine, siyasi ve kültürel coğrafyanın gereklerine göre seçmektedir.

Jeokültürün yaratılması ve jeoekonomik şekillendirmede güç kullanımı

Wallerstein jeokültürü “jeopolitik ile analogi kurularak icat edilmiş bir terim” şeklinde tanımlayarak, dünya-sistem içinde geniş olarak kabul edilmiş norm ve söylem tarzlarına gönderme yaptığını ifade etmektedir. Bir jeokültürün otomatik olarak doğmadığını, yaratılması gerektiğini belirtmektedir (2011, s. 164). Postmodernizmin tek bir evrensel doğru ve Batı gelişme modelleri sunan modernizmin karşısına hoşgörü ve toleransın hâkim olduğu çok kültürlü toplumsal yaşam vaadi, aslında kendi içinde bölünmeyi, ayrılığı ve değişik bir biçimde ‘biz’ ve ‘öteki’ ayrılığını getirdiği tartışılmaktadır.

Hegemonya, uluslararası sistemin kuralları ve normlarını kendi motivasyon ve isteklerine göre

değiştirme yeteneğine ve gücüne sahip olma durumudur. Brzezinski “Soğuk Savaş’ın 1989 yılında sona ermesinin ardından ‘küreselleşmenin’ Amerika’nın dünyanın tek süper gücü olma konumunu tamamlayan teorik bir boşluğu doldurduğunu ve küresel hegemonyanın doğal öğretisi olduğunu” ileri sürmektedir. (2004, s. 178). Cox, küreselleşmenin Amerikan hegemonik sisteminin evrimiyle ortaya çıktığını, sürecin dayattığı tek medeniyetin ise Avro-Amerikan medeniyetinin bir versiyonu olduğunu ifade etmektedir. (Bostanoğlu ve Okur, 2008, s. 84) Toplumsal tabanda farklılıklara ve yerelleşmeye vurgu yapan küreselleşme ideolojisi ile birlikte jeopolitik disiplin içerisinde jeokültürel duyarlılığı öne çıkaran yaklaşımlar ve tarihi toplumsal kimliklerin keşif çabaları sonucunda kültürel tabanlı çatışmalarda artış görülmektedir.

Heidelberg Üniversitesi CONIS (Conflict Information System) araştırma grubu verilerine göre 1945-2007 yılları arasında devlet içi kültürel tabanlı sınırlı savaş sayısının diğer tabanlı sınırlı savaş sayısına oranı 97/57, savaş sayısı oranı ise 49/34, devletlerarası kültürel tabanlı savaş oranının diğer tabanlılara oranı ise 18/12’dir. Dil farklılıklarının olduğu ülkelerde çatışma riski artmaktadır. (Schwank vd, Tablo 3, 2010). Türkiye’de “merkez ve çevre”nin konum değişikliği göstermesi ve çokkültürlülük tabanlı kimlik açılımları ile birlikte gözlemlenmeye başlanan yeni bir olgu, iktidarın dış politik karar ve eylem sürecine, iç yapıda başgösteren baskı ve iç çatışma tehditlerinin artması olmuştur.

Ülkenin siyasetini ve bölge jeopolitiğini şekillendirmede etnik, ideolojik veya dini grupların kullanılması, özellikle Müslüman dünyasında çok kolay karşılık bulmaktadır. Yeni Devlet Dışı Aktörler şekillendirmenin hem nesnesi hem de öznesini oluştururken, mezhep eksenli siyasi kutuplaşma şekillendirmenin ekonomik açıdan da büyük getirisine olanak sağlamaktadır. Bunun en göze batan örneği körfezde oluşan/oluşturulan “Şii Tehdidi”nde kendisini göstermiştir. ABD, 2009 yılında Suudi Arabistan’a tarihindeki en büyük silah satışını (60 milyar \$) gerçekleştirmiştir. Bu satışın ABD’nin neredeyse tamamında (44 eyaletinde) 600’ü aşkın tedarikçi firmayı doğrudan etkileyeceği, ekonomiye de yılda ortalama 3,5 milyar dolarlık bir katkı sağlayacağı tahmin edilmektedir (Özkan, USA Sabah gazetesi, 2012).

1 Aktaran Friedrich W. Korkisch: “Globale Strategie: Die Geopolitik der USA”, *Österreichische Militärische Zeitschrift*, In *di-esser Onlineausgabe*, Şubat 2010, s.3, erişim 20.02.2013

Jeoekonomi; teknolojinin, beşeri sermayenin ve doğal kaynakların siyasi yapılar tarafından kullanım şartlarını, kurumsal ve toplumsal ölçekte oluşturmaktadır. Jeokültür ise şekillendirme vasıtaları sağlamaktadır. Bölgesel tehditlerin yaratılması gerek bölgeye müdahale gerekse bölgede mevcudiyeti muhafaza edebilmenin meşruiyetini oluştururken, ekonomik kazancı artırmaktadır. Bu durum kapitalizmin savaşa ihtiyacı vardır önermesini haklı çıkarmaktadır. 2011 yılında Almanya gündeminin üst sıralarında, Suudi Arabistan'a 200'den fazla Alman zırhlı tankı satılacağı iddiası yer almıştır. 2013 yılında da toplam tutarı 100 milyon € değerinde NBC (Nükleer Biyolojik Kimyasal) zırhlı keşif aracı satışı gündemdeki yerini korumaktadır. (Deutsche Welle, 2012) Bu örnekleri İsveç ve Fin sanayi kesimlerine kadar uzatmak mümkündür. Yarım bırakılmış Irak operasyonunun 2003 yılında tamamlanmasının gerekçesini George Friedman'ın² açıklamalarında bulmak mümkündür; "Suudi Arabistan Kralı, Şubat 2002'de Amerikan askerlerinin topraklarını terk etmesini emretmiştir. Irak'ın işgaliyle Suudi petrol yataklarına birkaç saatlik mesafeye Amerikan Birliklerinin yerleşmesi, Suudilerin gözünün korkutulmasının yanı sıra, bölgedeki komşuları: Kuveyt, Türkiye, Ürdün, Suriye, İran olan en stratejik ülkenin (Irak) kontrolünü kazandırmıştır." (2011, s. 93). Ortaya çıkan/çıkarılan tehdit unsurları sistemde asimetrik ilişkileri kalıcı hale getirerek tahakkümün sürdürülmesini sağlamaktadır.

Asimetri ve asimetrik savaşlar

Asimetri mukabilinin bulunmaması, yetersiz olması, farklı nitelik ve nicelikteki vasıtalarla mukabelede bulunulması veya yaratacağı etkinin gücünün üstünde olması durumuna işaret eder. Asimetrik Savaş; asimetrik araçlar ve devlet dışı aktörlerin (terör organizasyonları, gerilla/ayaklanma/direniş gruplarının) kullanıldığı, savaş ve barış, cephe ve geri bölge, savaşçı ve savaşçı olmayan arasında belirgin, kesin ayrımların bulunmadığı bir savaş türüdür.

Asimetrik bir savaş türü ve partizan savaşlarının gelişmiş bir formu olan IV. Nesil Savaş, sınırlara bağlı olmaksızın, hedef ayırt etmeksizin, hiç bir

kural tanımaksızın saldırı eylemlerinde bulunma eylemi olup küresel ölçekte mobilizedir." (Tartsch, 2012, s. 7) Nye'nin tabiri ile hibrit karakterlidir. (Wird militärische Macht obsolet?, 2010) Bazı uzmanlar IV. Nesil Savaşını dinî olarak etiketlemektedir. Çoğu kez IV. Nesil Savaş ulus dışı veya ulus ötesi tabanlı, ideolojik veya dini olarak karakterize edilmiştir ki, açıkça İslam dünyasından bahsedilmektedir. Temelinde yetersiz askeri teknolojik kapasiteyi dinî meşruiyet kaynakları ile kullanıma sokmak yatmaktadır. (Tartsch, 2012, s. 4-5).

ABD'nin Küresel Liderliğini Sürdürmek: 21. Yüzyıl Savunma Öncelikleri raporunda, stratejik ağırlığın Asya Pasifik bölgesine kaydırılacağı belirtilmiş, raporun ABD Kuvvetlerinin Temel Görevleri bölümünde ise: "Çin ve İran gibi devletler asimetrik araçların kullanımını sürdürerek güç projeksiyonu kapasitemize karşı çıkmaya devam edeceklerdir, bunu yaparken de karmaşık silah sistemleri ve teknolojilerinin devlet dışı aktörlere yayılmasına yardımcı olmayı da sürdüreceklerdir" (Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense, 2012, s. 7) tespiti yer almıştır. Raporda ifade edilen asimetrik araçların devlet dışı aktörlere yayılması ifadesinden kastın gerilla grupları veya terörist organizasyonları olduğu aşikârdır. Bu duruma karşı ABD Dışişleri Bakanlığı ve ilgili kurumların Holistik tedbirlere başvuracağını QDDR-2010 raporunda görmekteyiz (Dört Yıllık Diplomasi ve Kalkınma Gözden Geçirme Raporu). Dönemin Dışişleri Bakanı Hillary Clinton; holistik³ bir dış politika uygulamasına geçildiğini ifade etmektedir. (<http://www.state.gov/s/dmr/qddr/>, s. 203). Holistik açıklama gerektiren bir "darbimesel" halini almaktadır. Suriye ve Mısır olayları holistik çözüm örneğini mi oluşturmaktadır? Yoksa ABD Dış Politika aygıtlarının bütünlük içerisinde çalışması anlamına mı gelmektedir? Birinci çerçeveden bakıldığında rahatsızlık yaratan bir durum, o nesnenin bünyesinde yaratılan unsurlarca rahatsızlık duyanın lehine tedavi edilmektedir.

Dolayısı ile asimetrik araçlar ve devlet dışı aktörlerin (terör organizasyonları, gerilla/ayaklanma/direniş gruplarının) kullanılacağı yeni nesil bir savaşın çağımızı şekillendireceği beklenmeli-

² George Friedman, dünyanın en önde gelen özel istihbarat Firması STRATFOR'un kurucusu ve CEO'sudur.

³ Holistik eskiden beri bilinen bir metod, bir şifa yöntemidir. Buna göre bedensel hastalıklar ancak beden tarafından tedavi edilebilir.

dir. Vekâlet Savaşları ise soğuk savaş döneminde birbirleri ile sıcak savaşa girmekten kaçınan büyük devletlerin vekil devletleri veya devlet dışı aktörler vasıtasıyla yürüttükleri çatışmalara verilen isimdir. Bugün Suriye’de devam eden iç savaş vekâlet savaşı olarak adlandırılan analistler mevcuttur ve sayıları gittikçe artmaktadır. Çin ve Rusya - İran ikilisinin vekâletini Esad Ordusu ve bağlı milisler yüklenmekte, rejim karşıtlarına vekâlet veren sayısının ise oldukça kabarık ve farklı amaçları olduğundan söz edilmektedir. (Ischinger, 2012). Suriye “Bosna”laştırılmaktadır.

Asimetrik savaşın jeopolitik şekillendirmedeki rolünü Robert Haddick’in⁴ Foreign Policy dergisinde yayımlanan “Bir sonraki vekâlet savaşı” başlıklı makalesinde Suriye’de, ufak bir riskle ve mütevazı bir bedelle elde edilebilir şeylerden söz etmektedir. Bunun için “Suriye’deki iç savaşın seyirini değiştirmek gibi Washington’un kontrolünden oldukça uzakta bir şeye girişmekten ziyade, ABD’li karar organları Amerika’nın diplomatik konumunu güçlendirmeye ve bölgede ilerideki çatışmalarda kritik rol oynayacak asimetrik savaş becerileri geliştirmeye odaklanmalıdır. ... Sünni müttefikleri ile de koordinasyon hâlinde bir müdahale, kritik ilişkileri ve Amerika ile müttefiklerinin gelecekte ihtiyaç duyacağı asimetrik savaş becerilerini geliştirecektir...” (Haddick, 2012) Güç mücadelesinde çatışmaların karakteri jeopolitik tasavvurlar paralelinde değişmektedir. George Friedman, Başkan Obama’nın terörizme karşı savaş kavramından haklı olarak vazgeçtiğini, terörizmin bir düşman değil düşman tarafından uygulanma ihtimali olan savaş türü olduğunu ifade etmektedir (2011, s. 101).

Post-Modern Jeopolitik, stratejik asimetri üzerinden icrayı ön plana çıkarmıştır. Yumuşak güç niteliğine ilişkin değerlendirmeler farklılaşırken holistik politika söylemi iç işlerine müdahale eleştirilerini beraberinde getirmektedir. Simetrik yöntemlerin masraf ve yükümlülüklerinden kaçınılması holistik tedbirler ile sırt çantaları “öteki” alanda bırakılacaktır.

Yapısal/Kurumsal Güç

Wallerstein “Yapısal mekanizmaların dünya ekonomisinin dışında farklı gerekçelerle hareket edenleri bir şekilde cezalandırdığını” ifade etmektedir (2011, s. 52). Nye, ABD’nin dünya kapitalizmi için, IMF, WTO, OECD, uluslararası hukuk üreticisi olarak da Birleşmiş Milletler gibi örgütler aracılığıyla kurumsal bir çerçeve yaratmayı başarak üstünlüğünü devam ettirdiğini ifade etmektedir. (Bostanoğlu B. , 2008, s. 222). Robert Cox bu kurumlara NATO gibi ittifakları da dâhil etmektedir. Sussan Strange Amerikan hegemonyasının gerilemediğini, yapısal gücüne bağlı olarak biçim değiştirerek daha çağdaş karakterde, ulus sınırlarını aşan etkinlik düzeyine ulaşarak sürdürdüğünü söylemektedir. Strange, Amerikan hegemonik gücünü, uluslararası politik ekonomideki güvenlik, üretim, finans ve bilgi yapılarından kaynaklanan, bölgeselliği aşan yapısal gücünün sağladığını ifade etmektedir. Robert Cox ile birlikte, ayrı noktalardan yola çıkan bakış açıları, çağdaş uluslararası ilişkilerde hegemonyanın klasik görünümelerini terk ederek daha küresel bir içeriğe büründüğü konusunda buluşmaktadır. Yapısal Güç ekonomi politik üzerinden küresel ilişkilere şekil veren sert güç niteliği taşımaktadır.

Cox Küresel ekonominin işleyişi için gerekli odaylaşmayı sağlayan kurum ve aktörler için Nébuleuse kavramını kullanmaktadır. Nébuleuse dünya ekonomi politikasını ve düzenleme biçimini belirler, politikanın şekillendirilmesinde etkindir. Nébuleuse içerisinde; uluslararası şirketlerin yönetici kadroları, ulusal temelli büyük işletmelerle sanayi gruplarını kontrol edenler ve mahalli temelli küçük kapitalistler yer almaktadır. (2002, s. 39) Stephen Gill ulus üstü kapitalist bir sınıf fraksiyonunu tanımlamış (Bayramoğlu, 2010, s. 39), Wallerstein ise uluslararası statü gruplarının işbirliğine dikkat çekmiştir. Hegemon kazanımlar bu ege-men tabakalar arasında paylaşılırken devlet sistematığı araçsal bir işlev görüntüsü vermektedir. Strange “yabancı pasaportlu” Amerikan işadamlarının, resmen vatandaşı olmadıkları ABD’nin kültürel vatandaşları arasında yer aldıklarına dikkat çekmektedir (Bostanoğlu B., 2008, s. 223). Kuruluş ve Milli Mücadele döneminde Türk Dış Politikası söylem, eylem ve değerler matrisi içerisinde geniş bir kültürel alana etki eden simetrik ve ilkesel bir bütünlük arz etmiştir. Milli Mücadele kadrosu anti-empyristtir. Söylem Kur’an dilini

⁴ Robert Haddick, ABD Özel Kuvvetlerine Mütahitlik Hizmeti vermektedir. Ulusal İstihbarat Konseyi (National Intelligence Council) ve ABD Merkezi Komutanlığında (U.S. Central Command) danışman olarak çalışmaktadır

“mazlumun zulme direnişi” ile yansıtmakta aynı zamanda sömürgeciliğe karşı mücadele motifleri içermektedir. Maddi yapılardaki zafiyet, söylemin gücünde negatif bir etki yaratmamıştır. Aksine Orhan Koloğlu’nun ifadesi ile “Mazlum Milletler” için model oluşturmuştur. (Koloğlu 1979: 72-73). Türkiye’nin yerini Şark Milletler ailesi içerisinde ve fakat muasır medeniyet istikametinde gören “tasarı”nın bölgesel niteliği değer paydaşlığı içermekte ve kapsayıcı motifler sergilemektedir. Söylem, Osmanlı siyasi söyleminin paralelidir. Topkapı sarayının ana girişinde bu söylem yazılıdır: “Ya vâliye külli mazlûmin” yani, “Mazlumların, zulme uğrayanların sığınağı”. Sömürgeciliğe-Emperyalizme karşı mücadeleyi kültürel “ilgi” alanındaki bütün bir sahaya mal etmiştir. Batı’nın asimetrik yaklaşımının tersine, ilkesel söylemin, değerler dizini ile simetri içerisinde olması ve bunun arkasında durulması Türk İstiklal Mücadelesini model haline getirmiştir. Ancak bugün bölgede ve İslam Coğrafyasında durum değişmiştir. “Değerler” sistemi halk (çevre) ve yönetici sınıf (merkez) açısından farklılık içermektedir. Bölgedeki otoriter ve yönetici elit “nébuleuse”ün bir uzanıdır. Çevre değerlerinin merkeze taşınması kısa dönemde beklenilmemektedir. Türkiye, “çevreler” tabanında kültürel değerler paydaşı olduğu bölgede kuruluş ve kurtuluş döneminde söylem, eylem ve değerler simetrisi ile etkili iken, uluslararası kapitalist sınıf ile bağlantılı otoriter rejimler henüz tam olarak oluşmamıştı. Bugün halk hareketleri öncesinde otoriter bölge yönetimleri ile pragmatik çerçevede başlatılan işbirliği ve sadece yabancı güçlerin şekillendirmelerine karşı çıkan söylem, halk hareketlerine dönüşen ortamda “ilkeselleşerek” simetrisini kaybetmiş ve otoriter ülke yönetimleri ile sıkıntılar yaşanmasına, ekonomik kayıplara sebep olmuştur. Yönetimler ve halk ayrımı gözetilerek yürütülmeye başlanan ilkesel söylem ise karşı propaganda ile mezhepsel eksen algılarının yaratılması neticesinde geniş bir alanda değer paydaşlığı oluşturmada yetersiz kalmaktadır. Ülkelerde istikrarsızlık jeokültürel zeminde yaratılmış, Türkiye’nin tasavvurlarını bugün itibarıyla boşa çıkarmıştır.

Çevreleme

Ulusal güç unsurlarının mekânsal boyutu özel bir öneme sahiptir. Örneğin ekonomik güç unsurunun dayanaklarından olan enerji/doğal kaynaklar mekânın birikimidir. Bu birikim tarih boyu sa-

vaş ve barış ikileminin öznesi olmuştur.” Mekânın ekonomi-politiği” nitelemesi aslında jeopolitik kavramının temel zeminini yansıtır. Jeopolitik kavramı yerine “mekânın ekonomi-politiği” vurgusunun tercih edilmesi önemli bir eksiklik veya yanlışlık yaratmaz. Jeopolitik, mekânın ekonomi-politiğine dayalı dünya siyasal atlasını okuma çabasıdır. Güç kavramına ve güç ilişkilerine dayalı gerilim ve çatışma potansiyelleri jeopolitik çözümlenimin ilgi alanıdır (Hacısalıhoğlu, 2008). Gücün muhafazası mekânın ekonomik birikimine ulaşım yolları ve kaynakların kontrol kabiliyetine bağlıdır. Stratejik bir manevra şekli olan çevreleme, rakip devlet veya unsurun bulunduğu coğrafyada tespitini, ihtiyaç duyduğu kaynaklardan mahrum bırakmayı ve bu suretle minimize etmeyi veya etkisiz hale getirmeyi öngören askeri, siyasi, ekonomik ve psikolojik (maddi ve yapısal güç unsurları) senkronize hamleler serisidir. Çevrelemede en ağır vasıta askeri gücün anti-terör programlarından işgale kadar uzanan bildik kullanımındır. George Friedman, “1990’lı yıllarda ABD’nin çeşitli ülkelere saldırılarının amacının, bölgede güçlü olmaya niyetlenenleri kaosa sürüklemek olduğunu, bunların Amerikalıların seçtiği zaman ve yerde, bölgesel ve iç tehditlerle uğraşmasına sebep olduğunu” ifade etmektedir. (Gelecek 10 Yıl, 2011, s. 23)

Nye, devletlerin dış politik hareket (ki buna dış politik şekillendirme yöntemleri de diyebiliriz) tarzlarında yatıştırma, caydırma ve çevreleme seçeneklerinin bulunduğunu ifade etmektedir. Savunmacı veya saldırgan olabilen çevreleme; savaş ya da ittifaklar gibi askeri güç, ticaret blokları veya yaptırımlar şeklinde ekonomik güç, düşünce veya değerleri teşvik etmek biçiminde yumuşak güç kullanabilir. (Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak, 2011, s. 182,191,212). Jeoekonomik resimde Çin’in yükselen gücü karşısında, ABD, çevreleme politikalarına yeniden başvurarak, Asya-Pasifik, Orta Doğu ve Afrika sahalarında yeni bir şekillendirme çabasına girdiği görülmektedir. Bölgesel ölçekte kritik ülkeler zaten enerjilerini iç çatışmalara sarf ederek sorun yaratma potansiyeli taşımamaktadır.

Halen devlet destekli 800 kurumu ile Afrika’da faaliyette bulunan Çin bu kıtanın 36 ülkesinde 300 proje yürütmektedir. Siyasi/ideolojik hegemonya içermeyen, ekonomik çıkarları önceleyen bu ilişki tarzı, Çin’in ilişki kurduğu ülkelerde memnu-

niyetle karşılanmaktadır. Çin-Afrika İşbirliği Forumu (FOCAC)'nın 2000 yılında faaliyete geçmesinden iki yıl sonra ABD tarafından Pan-Sahel projesi hayata geçirilmiştir. AFRICOM, ABD Savunma Bakanlığına bağlı olarak çalışan Birleşik Komutanlıkların altıncısıdır. 2013 yılında 35 Afrika ülkesine askerini konuşlandıracağını Askerlerin öncelikle yerleştirileceği ülkelerin Mali, Sudan, Cezayir, Nijerya, Kenya ve Somali olduğunu ilan etmiştir. (Erdoğan, 2013) Afrika'ya küçük birlikler halinde gönderilecek askerlerle ilgili hazırlıklar 2013 itibariyle Kansas'taki Fort Riley üssünde başlamıştır.

Asya Pasifik alanından Avrupa'ya uzanan mihverde de aynı resmi görmek mümkündür. ABD'nin 1941 yılında Japonya'ya yaptığı gibi olası bir kriz durumunda deniz ulaşımını bloke edebileceğinden çekinen Çin, boğazları kontrol eden (özellikle Malaka) ülkelerde ciddi yatırımlar gerçekleştirmiş ve özellikle Liman inşa faaliyetlerinde bulunmuştur. Bu tesislerin gerektiğinde askeri kullanıma dönüştürülebileceği değerlendirilmektedir. (Kaneda, 2005) Çin'in "İnci Dizisi" adını verdiği proje; Pakistan Gwadar Limanı, Maldiv Adaları Marao Limanı, Sri Lanka Hambantota Limanı, Bangladeş Chittagong Limanı ve Myanmar Koko limanlarında şekillenmektedir ve Yeni İpek Yolu Projesi ile birlikte ele alınmaktadır.

Çin'in milyarlarca dolarlık yatırımlarla devam eden Yeni İpek Yolu Projesi, ekonomik kalkınmayı sürdürme amaçlı jeopolitik ve kültürel analiz örneği teşkil etmektedir. "İpek Yolu'nun tekrar canlanması ve Çin'in Kuzeybatı Bölgesinin Batı'ya Açılışı" raporu ile Çin Orta Asya'dan Batı Avrupa'ya kadar uzanma stratejisini ortaya koymuştur.

Çin'in İpek Yolu stratejisinde seslendirdiği "Ning Jiu Li" yani "Birleştirici /Kaynaştırıcı Güç" Politikası ile Suriye'nin "Look East" (Doğuya Bakış) stratejisi birbirleriyle örtüşmüştür. (Lin, 2010). Çin'den kıyı şeridini takip ederek Suriye'ye ulaşan mihveri, aktarma noktası olarak Akdeniz'in en büyük ticaret limanlarından biri olan Pire Limanı karşılanmaktadır. 2. Bölümü 3,3 milyar € karşılığında 35 yıllığına Çin'in en büyük ticaret firması COSCO (China Ocean Shipping Group Company)'ya kiralanmıştır. (The Daily Telegraph, 2010)

Son derece özgün bir planlamaya dayanan Çin jeoekonomik şekillendirme hamlesi, asimetrik vası-

talarla (Çin'in ekonomik girişimine karşı, Irak ve Afganistan'da hukuka uygunluğu halen tartışılan askeri güç kullanımı, Suriye'de ortaya çıkan İç Savaş, vb.) sekteye uğramıştır. Çin büyük yatırımlar yaptığı Suriye'den vazgeçme niyetinde değildir. Ancak bu mihverin -Rusya'nın da mevcudiyeti göz önüne alınmalıdır.- petrol yataklarını, Basra Körfezini, İsrail ve Süveyş Kanalını kuzeyden, Türkiye'yi güneyden, kontrol altına alıcı özelliği de diğer taraf için kabul edilecek durumda görünmemektedir.

Bu ağır maliyetli stratejik girişimlere iç ve dış kamuoyundan etkili muhalefet yükselmektedir. Bunun şifresi Kamu Diplomasisi ve toplumsal rızanın üretiminde saklıdır.

IV. Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Toplumun Şekillendirilmesi

Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi

Joseph Nye'in geliştirdiği yumuşak güç (soft power) kavramı, politik tercihleri şekillendirme ve tesir etmekte maddi olmayan değerlerle yakından bağlantılıdır. Bu değerler başkaları üzerinde etki geliştirecek ve hatta paylaşılacak değerlerdir. Nye yumuşak gücün realist politik uygulamalarla çelişmediğini belirtmiştir. "*Realizmle yumuşak güç arasında bir çelişki yoktur. Yumuşak güç idealizmle birlikte yapamaz. Bu güç oyununun bir türüdür. Bir şekil ve surette arzu edilen sonuçları hedef alır. Yumuşak güç sert güçten otomatik olarak daha etkin ya da daha etik değildir. Akıl çelmek illaki de zor kullanmaktan daha etik değildir*" (2011, s. 58).

Rusya Devlet Başkanı Putin yumuşak güce eleştirel yaklaşımını Moskowskije Nowosti gazetesine şu şekilde açıklamıştır; "Yumuşak Güç sadece Radikallik, Ayrıkçılık ve Milliyetçiliği beslemek, toplumsal bilinci manipüle etmek veya Ege men Devletlerin içişlerine doğrudan karışmak gibi kötü amaçlı kullanım değildir. Yumuşak güç kavramının altında, dış politika hedeflerinin silahlı müdahale olmaksızın elde etme araçları ve yöntemleri de olduğu anlaşılmalıdır. Bir tarafta ifade özgürlüğü ve normal politik etkinlikler, diğer tarafta kanunsuz yumuşak güç araçları ile eylemler arasındaki ayrım açıkça yapılmalıdır...Sivil Toplum Örgütlerinin (STÖ) insanların refahına yönelik medeni çalışmaları memnuniyetle karşıla-

nır. Ancak sahte STÖ'lerin ve diğer yapıların şu veya bu ülkelerin istikrarlarını hedef alan karıştırıcı eylemlerine izin verilemez." (Wladimir Putins außerpolitischer Beitrag, 2012). Yumuşak Güç uygulamaları Kamu diplomasisinin temel vasıtalarıdır.

Hans N. Tuch'a göre: "Kamu Diplomasisi bir hükümetin yabancı kamuoyu ile iletişim girişimidir. Kendi milletinin fikir ve idealleri, kurumları ve kültürü, ulusal hedef ve güncel politikası için anlayış oluşturmaktır." (1990, s. 3) Tuch'un tanımlı geniş bir yaklaşım içermekte, esasen yabancı kamuoyu ile iletişim sürecini kapsamaktadır. Benno Signitzer ve Timothy Coombs Kamu Diplomasisi tanımına, hükümetin yanı sıra ulus ötesi aktörleri dâhil etmişlerdir; "Yönetimin, özel şahıs ve grupların, diğer hükümetin dış politika kararlarına yönelik olarak, o toplumun eylem ve kanaatlerini, dolaylı veya dolaysız şekilde etkilemeleridir." (1992) Bu çerçevede Ostrowski'ye göre bazı NGO'ların, devlet aktörleri gibi aynı amaca hizmet ederek, uluslararası halkla ilişkiler faaliyetini politik amaçlar için gerçekleştirmeye çalışmaları oldukları inkâr edilememektedir. (2010)

Kamu Diplomasisi yönetim yanlısı iletişim sürecidir ve dışarıya yöneliktir, yabancı bir kamuoyunu hedefler. Bu nedenle içeriye yönelik iletişimden farklıdır. İçeri yönelik olan *İç Siyasi İletişim* olarak adlandırılmaktadır. İletişim, uygulamada her iki alanda da kesin çizgilerle ayrılmaz ve İç İletişim dışarıda duyulur (Viehrig Henrike, 2008, s. 2).

Jarol B. Manheim'a göre "Stratejik Kamu Diplomasisi", kelimenin en eski anlamıyla, geçerli bilgi limitleri dâhilinde propaganda uygulamasıdır. Deneysel araştırmalar yarım yüzyılda insan motivasyonu ve davranışlarını ancak aydınlatmıştır. Manheim stratejik Kamu Diplomasisini, propaganda ile eş tutmaktadır (1994).

Kamu Diplomasisi uygulamaları

Kamu Diplomasisi uygulamaları ile yumuşak gücünü artırarak, hem iç hem de paralelinde dış kamuoyunu şekillendirmeye çalışan Çin'in, uyumlu ve itaatkâr bir toplumu ilkeleştiren Konfüçyan devrimi buna örnek teşkil etmektedir. Konfüçyüs ilke ve felsefesinin yeni açılan okullarda ve enstitülerde yoğun olarak işlenmesi, ailenin ahlak ilkeleri olarak topluma Konfüçyanist ilkelerin benim-

setilmeye çalışılması, Konfüçyanizmin yeniden dirilişi olarak görülmektedir (Yao, 2007, s. 2-36). Güneydoğu Asya ülkelerinde Çin kültürünün yayılmasında kullanılan önemli unsur olan Konfüçyüs Enstitüleri ile Çin, bölgede ciddi bir etki alanı kazanmaktadır. Halen 105 ülkede 350 olan Enstitü sayısının 2015 yılına kadar 500'e çıkarılacağı açıklanmıştır. Konfüçyüs enstitüleri ABD'yi rahatsız etmektedir. ABD'nin, enstitülerin ülkesindeki çalışanlarına karşı vize sorunu çıkarmaya başladığı belirtilmektedir. (TRTTÜRK TV, 2012)

ABD Kamu Diplomasi faaliyetlerinde, Müslüman âlemine öncelik tanımaktadır. ABD'nin 1990'lı yıllardan itibaren geliştirdiği faaliyetler 11 Eylül 2001 ile birlikte artırılmış ve 2009'a gelindiğinde Amerikan'ın Orta Doğu'ya demokrasi yardımı 1991-2001 dönemine göre iki katına ulaşmıştır. NED (National Endowment for Democracy) ve NDI (National Democracy Institute)'nin liderliğinde yüksek meblağlar Arap dünyasındaki küçük NGO'lara, desteklenen zayıf siyasi partilere ve parlamentoya girebilsin diye kadınlara verilmiştir. (Hamid, 2011). USAID (ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı) 1990-2008 arasındaki dönemde 120 ülkede demokrasi yönetim programlarına 8.47 milyar dolar harcamıştır. (CFR, Council on Foreign Relations, 2008) Ortadoğu'daki NGO'lar hükümetin organize ettiği organizasyonlardır. 25 Haziran 2009'da yeni ABD Başkanı olarak Obama, Kahire'de "tarihi" olarak nitelenen konuşmasını yaparken, Müslüman dünyasında 16 ayrı program faaliyete geçirilmişti. Başkanın hedefi 25.000 kişilik bir Sivil Yardım Kolordusu yaratmaktı. (Singer, 2009)

Göreve başladıktan sonra ilk röportajını El-Arabiya televizyonuna veren Başkan Obama, "Benim ailemde de Müslümanlar var. En büyük Müslüman ülkede yaşadım" (Obama On Al-Arabiya, 2009) açıklaması ile İslam dünyasında ilgi toplamıştır. ABD ile Müslüman dünya arasındaki ilişkileri iyileştirmeye yönelik tavsiyeler içeren "Changing Course: A New Direction for US Relations with Muslim World" raporu da Amerikan kamu diplomasisinin öncelikli hedefinin İslam Dünyası olduğunu ortaya koymuştur. (U.S.-Muslim Engagement, 2009)

Batılı liderlerin İslam Toplumunu harekete geçirmek için Müslümanlık ile bağlantılı oldukları veya "Gizli Müslüman" oldukları propagandası dinler

arası diyalog gibi yeni bir olgu değildir. I. Dünya Savaşında Kayzer Wilhelm'e-Hacı Wilhelm lakabı kullanılmıştır. II. Dünya Savaşında Hitler-Haydar, Mussolini-Musa adıyla, Roosevelt'in soğuk savaş arifesinde, Prens Charles'in ise uzun zamandır gizli Müslüman oldukları (Özakıncı, 2008) yayılmıştır.

Toplumsal Rıza Üretimi-İç Siyasal İletişim

Hegemonya veya küresel güç iddiasındaki yönetimler itaatkâr ya da uyumlandırılmış toplum istemektedir. Çin'de Konfüçyüs öğretileri, halka, yöneticilere saygıyı ve devlet düzenini korumayı öğütlerken bunun beraberinde doğrudan tanrısal bir inanış felsefesini getirmemektedir. Bu hem toplum düzenini korumak açısından, hem de Çin Halk Cumhuriyeti'nin resmi ideolojisiyle çelişmesi açısından önemlidir. İtaatkâr ve bireyselliğin ikinci plana atıldığı şekillendirme, otoriter rejimler açısından ideal durumdur. Nitekim Devlet Başkanı Hu Jintao'nun 2005 yılından itibaren yürürlüğe koyduğu "Harmonius Society" (Ahenkli Toplum) politikası da temellerini Konfüçyüs düşüncesinden almıştır (Tuğcu, 2011).

Aydınlanma evrimi geçirmiş Batı tipi toplumlarda rızanın üretilmesi ise oldukça farklı alan ve konseptlerde çalışma gerektirmektedir. Burada Kültür Endüstrisi kavramı ortaya çıkmaktadır. "Bireylere bir yaşam biçimi, bir dünya görüşü benimseterek şartlandırır ve değişik toplum sınıfları içinde çok sayıda insan tarafından benimsenir duruma geldikleri zaman, reklam değerleri bir yaşam biçimi yaratır. Böylece tek boyutlu düşünce ve davranışlar biçimlenmiş olur." (Marcuse, 1975, s. 27) Bu iddia işlevselliğini nerede ve nasıl bulmaktadır?

Günümüzde odaklanma sorununa dikkat çeken Nye, insanların karşılıklarına çıkan bilginin büyüklüğü altında ezilerek, neye odaklanacakları konusunu ayırt etmede zorlandıklarını belirtmekte ve bilgiden ziyade ilginin nadir bulunan bir kaynak olduğunu öne sürmektedir. (2005, s. 106) "İlgi" yoğunluğu itibarıyla şekillendirme eyleminin operasyon sahası olarak Eğlence Sektörü karşımıza çıkmaktadır. Eleştirel okul teorisyenlerinden Adorno ve Horkheimer'a göre eğlence endüstrisinin yükselmesi, kültürel ürünlerin standartlaşması ve rasyonelasyonu ile sonuçlanmıştır. (Çağan, 2003, s. 183).

Film ve dizi alanlarında 2013 yılında Akademi ve Altın Küre ödüllerinin hükümet propagandistlerine verildiğine yönelik ciddi eleştiriler yazılı ve sosyal medyada geniş yer almıştır. Gazeteci David Walsh ve Bob Kall Akademi ödüllerinin gerçekte kazananın CIA olduğunu vurgulamışlardır (Kall, 2013). Ödüllü Avustralyalı gazeteci J.Pilger Liberallerin öncülük ettiği Hollywood'un soğuk savaştaki rolünü tekrar üstlendiğini belirterek; "Ben Affleck'in Oscar kazanan Argo'su, propaganda sistemine öylesine bağlı ki, İran tehdidi hakkındaki bilinçaltı uyarısı, Obama'nın İran'a saldırmaya hazırlandığı izlenimi veriyor." Bağımsız eleştirmen Andrew O'Hehir, Argo "Tüm ideolojilerden beri var olduğunu iddia eden tastamam bir propaganda filmidir" demektedir (Pilger, 2013).

Pentagon'un Hollywood film yapımcıları ile işbirliği halinde günlük yaşantılarını nasıl işgal ettiğini "*The Complex: How the Military Invades Our Everyday Lives*" kitabında ele alan tarihçi ve yazar Nick Turse, (ABD) Ordusunun 1990'ların sonlarına gelindiğinde, Güney Kaliforniya Üniversitesi'nde bir merkeze milyonlarca dolar döktüğünü belirtmektedir. Yaratıcı Teknolojileri Enstitüsü'ne yapılan bu ödemelerde amaç yazara göre, özellikle oyun endüstrisi ve Hollywood'la ilişkileri geliştirmektir.⁵ (The Guardian, 2013) CIA Halkla İlişkiler görevlilerinin de Hollywood senaristleri ile girdikleri ilişkiler araştırma kitaplarına konu olmaktadır (The CIA in Hollywood - Tricia Jenkins).

Foreign Policy'nin 2010 yılı araştırmalarına göre de video oyunları, geleneksel gazete ve televizyon yayınlarına nazaran, daha ideal propaganda vasıtası işlevi görmesinin yanı sıra daha avantajlı bir görünüm sergilemektedir. 2010 yılında dünya genelinde haftada 3 milyar saat bu oyunların başında geçirilmiş ve Amerikan halkı aynı yıl bu oyunlar için 25 milyar \$ harcamıştır (Global Research, 2013). TDV Medya ve LLC Genel Müdürü Michael Bach, video oyunları sektörünü masaya yatırarak şu tespitte bulunmaktadır; "*Hükümetler film endüstrisinde olduğu gibi bu sektörün de amacını değiştirerek kendi fikirlerini benimsetmek için beyin yıkayan makineler haline getirmeye uğraşmaktadır.*" (Video Games: The Government's New Propaganda Tool, 2013).

5 Bkz. <http://ict.usc.edu/collaborators/> (Government),.2013 erişim 03.03.2013

“Gençlerin bilgisayarlarda zevkle oynadıkları “savaş oyunları” (War Games), jeopolitik çizgilerle belirlenmiş alanlar içermekte, kalıcı çatışma mantığı olan düşünceleri içselleştirmektedir. Bu oyunlarda apolitik gençler rakibin haksız taleplerine karşı askeri saldırılar ile “ham maddelerini” savunmayı ve ele geçirmeyi öğreniyorlar. Bu oyunlarda günümüzdeki dünya siyasasının yapısal modeli kurgusal düzlemde yeniden üretilmekte, jeostatejiler ve toplum mühendisleri, ekonomik çıkarları kartografik tablolarda satışa sunarken, dünya yeniden biçimlendirilmektedir. Bu mekanizmaların uzman personeli, projelerinde kanaatlerini ve ihtiyaç duyulursa askeri saflarını temsil etmekte ve meşrulaştırmaktadırlar. Diplomasinin soğuk savaş zamanında olduğu gibi görevler daha da askerleştirilmektedir.” (Weidenhausen, 2008). Şiddetin oyun ve filmlerde duyarsızlaştırdığı gençler gerçekten kopmaktadır.

Eleştirel teorisyenler, kapitalist modernliğin bireyin sonunu hazırlama tehdidi içerdiğini ve yeni bir tahakküm biçimi olarak kültür endüstrisinin tek boyutlu bir toplum yarattığını iddia etmektedirler. Eleştirel teoriye göre bireyin sönükleşmesi, nesnelleşmesi; kapitalist sistemin kültür endüstrilerinin, bürokrasilerinin ve toplumsal denetim tarzlarının bir ürünüdür (Kellner, 1998, s. 263-264). Benjamin Barber yaşanan gelişmeler için ilave aktörleri de bu kapsamda değerlendirmektedir; “Bugün içinde yaşadığımız dünya, her ikisi de demokrasiye felsefi ve normatif bağlılıkları olmayan, neoliberal, globalist ve modern-öncesi toplulukçu ideolojiler tarafından tanımlanmaya çalışılmaktadır” (1996) tespitini yapmaktadır.

Noam Chomsky, Halkla İlişkiler uzmanı Edward Bernay’ın kaleminden şunları aktarmaktadır; “Bir lider genellikle halkın genel bir anlayış düzeyine kadar bile ulaşmasını bekleyemez... hedeflere ve değerlere rıza gösterilmesinin... üretilmesinde rol oynamalıdır.” Chomsky, ABD’li gazetecilerin hocası olarak nitelendirdiği Walter Lipmann’ın ‘rızanın üretilmesini’ demokrasi tarihinde bir devrim olarak nitelendirdiğini ifade etmektedir. (2002, s. 26-32)

Gallup’a göre Amerikalıların %99’u İran’ın kendilerine karşı bir tehdit oluşturduğuna inanıyorlar, tıpkı 11 Eylül saldırılarının sorumlusu olarak Irak’ı gördükleri gibi. Leni Riefenstahl “Müsade ederseniz propaganda her daim kazanır” demişti (Pilger, 2013).

V. Sonuç

İnsanlığın doğal kaynakları tüketme hızı gözardı edilebilecek ya da maniple edilebilecek sınırları aşmıştır. Sürdürülebilir tüketim, gelişmiş ülkelerde kullanılan doğal kaynakların azaltılmasını hedeflerken, bunun aksine dünya ticaretinin 2020’li yıllarda 32 trilyon dolara yükselmesi beklenmektedir. Rakamlar gezegenin biyo-kapasitesinin çok üstüne ulaşmıştır. Gerek Asya Pasifik, gerekse diğer bölgelerde ortaya çıkacak bölgesel güçlerin kalkınma çabaları, mevcut hegemonyayı geriletmesinin yanı sıra, yerkürede mutlak refah düşüşüne yol açabilecek kaynak kıtlığına ve eko sistemde geri döndürülemez çöktürelere sebep olma tehlikesi yaratmaktadır.

Ekonomi ve biyo-güvenliğini sağlama çabasındaki hegemonyanın küreselleşme ve yönetim sistemi, kalkınma çabası içerisindeki ulus-devletleri, güçlü merkez sermayelerinin kontrol ve denetiminde modern koloniler haline getirmeye çalışırken, rakip ülkeleri çeşitli vasıtalarla çevrelemektedir. Ötekileştirme yoluyla hegemonyayı yeniden üretmekte, “öteki” medeniyetlerin bir bütün olarak karşı durmamaları; bunları bölgesel, etnik, mezhepsel iç çatışmalara sürükleyerek sağlanmaktadır. Orta Doğu ve Körfez coğrafyasında üretilen her ayırım aynı zamanda iktisadi kazanç olarak egemen güçlere geri dönmektedir.

Bölgesel birliktelik gayretleri hegemon baskın gücün belirlediği konseptin dışına çıktığı takdirde, önce yapısal, sonra asimetrik güç (veya birlikte) devreye sokularak bölge yeniden şekillendirilmektedir. Askeri Güç kullanılması halinde ise pozitif asimetriye karşı (yüksek teknolojik üstünlük vb.) IV. Nesil veya vekâlet savaşı mukabelesi ayrı bir müdahale kısır döngüsü üretmektedir. Tahribata uğrayan ülkeler onarım sermayesi için IMF’nin kapısını çalmaktadır. Türkiye’nin bölgesel olaylarda çözüm ortağı olarak kabullendiği egemen güçlerin jeostratejik tutumunun tarihsel süreçteki analizi, bazı kesintiler yaşanmakla beraber, çatışmalarda tarafların gücünün “tepe noktası”na ulaşmasını müteakip oluşan dengeyi çıkarları yönünde değiştirecek müdahalelerde bulduklarını ve pozitif asimetri sağladıklarını göstermektedir. Bu genel çerçevede alt ortakların ilkesel söylemleri önem taşımamaktadır.

Uluslararası Örgütlerin varlığından ziyade onlara duyulan güven önemlidir. Anglo-Amerikan yapı-

nın etkisindeki bu örgütlerin insanlığı ve yerküreyi sürdürülebilir tüketim seviyesine çekmeyi başarması, ekolojik vatandaşlık motivasyonunu yaygınlaştırması pek mümkün gözükmemektedir.

Tarihi arka plandan motive olan dış politik hamlelerin kendi medeniyet alanında birlikteliği sağlayarak neo-kapitalist medeniyetin tahripkârlığına karşı durması stratejik bir seçenektir. Uluslararası politikayı şekillendirici güçlerin araç setlerine katkı sağlayarak refaha ulaşma yönelimi ise küresel gerçekler ışığında iyi değerlendirilmelidir. “Kuvvetli bir müttefikin gücü ona başvuracak kişiler için yararlı ve iyidir... ama ona bağımlı olanlar için tehlikelidir.” (Machiavelli, 1513)

Kaynakça

BACH, Michael. (2013). *Video Games: The Government's New Propaganda Tool*.

<http://lewrockwell.com/orig13/bach-m1.1.1.html>.

BBC; . http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2013/02/130225_oscar_awards.shtml

BARBER, Benjamin R. (1996); *Jihad vs. MacWorld*. New York: Ballantine Books aktaran F.Keyman, *Küreselleşme, Uluslararası İlişkiler ve Hegemonya. Uluslararası İlişkiler*, 3(9), 1-20. BAYRAMOĞLU, Sonay. (2010); *Yönetişim Zihniyeti*. İstanbul: İletişim.

BOSTANOĞLU, Burcu, (2008); *Türkiye ABD ilişkilerinin Politikası (2 b.)*. Ankara: İmge.

BOSTANOĞLU, Burcu ve OKUR. M.Akif (2008); *Uluslararası ilişkilerde Eleştirel Kuram*. Ankara: İmge.

BRZEZINSKI, Zbigniew, (2004); *Tercih. (C. Küçük, Çev.)* İstanbul: İnkılâp

BEST Steven ve KELLNER Douglas(1998); *Postmodern Teori-Eleştirel Soruşturmalar. (M. Küçük, Çev.)* İstanbul: Ayrıntı.

CFR,Council on Foreign Relations. (2008, 09 04). *Foreign Policy Symposium: Democracy and America's Role in the World.*, 03 03, 2013 tarihinde <http://www.cfr.org/democracy-promotion/2008-foreign-policy-symposium-democracy-america-role-world-audio/p17445>

COX Robert, Michael G. Schechter. (2002); *The Political Economy of a Plural World*. Routledge

CHOMSKY, N. (2002); *Medya Gerçeği (2 b.)*. (O Akınbay, A Yılmaz, Çev.) İstanbul: Everest.

ÇAĞAN, Kenan. (2003); *Popüler Kültür ve Sanat*. Ankara: Altınküre.

DAVUTOĞLU, Abdullah. (2001); *Stratejik Derinlik (1 b.)*. İstanbul: Küre.

DW, *Saudis wollen wieder Panzer*, <http://www.dw.de/saudis-wollen-wieder-panzer/a-16487844>.

ERDOĞAN, A. (2013, 02 13). *Müslüman Afrika'nın Kalbi: Mali*. 02 15, 2013 tarihinde <http://media.dunyabulteni.net/file/2013/mali-dosyasi.pdf> ,13.02.2013 erişim 15.02.2013: <http://media.dunyabulteni.net>

FRIEDMAN, George. (2011); *Gelecek 10 Yıl. (T. Törüner, Çev.)* İstanbul: Pegasus.

Global Research. (2013, 01 17). *Government Pushes Propaganda Through Video Games*. 02 10, 2013 tarihinde: <http://www.globalresearch.ca/government-pushes-propaganda-through-video-games/5319342> <http://www.globalresearch.ca>

HACISALİHOĞLU, Yaşar. (2008); *Kuramsal ve Kavramsal Bir Çözümleme: Mekan-Güç-Çatışma ve Jeopolitik*. Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Dergisi 1(02), 2008.

HADDICK, Robert. (2012, 08 10). *Advice to the US on Syria*. 03 04, 2013 tarihinde http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/08/10/advice_to_the_us_on_syria

HAMID, Shadi. (2011, 04 26); *The Struggle for Middle East Democracy*. Cairo Review of Global Affairs.

HARTWIG Hummel, WEHRHOFER Birgit.. (2004). *Geopolitische Identitäten*. Düsseldorf: Heinrich-Heine-Universität Philosophische Fakultät, Welt Trend Nr. 12 s.25-26

http://www.phil-fak.uni-duesseldorf.de/fileadmin/Redaktion/Institute/Sozialwissenschaften/Geopolitische_Identitaeten.pdf

ISCHINGER, Wolfgang. (2012, 08 06). *Kreuzung unterschiedlicher Interessen*. 01 09, 2012 tarihinde adresinden alındı <http://news.orf.at/stories/2133902/2133889/>

JÄGER Thomas , VIEHRIG Henrike. (2008). *Die amerikanische Regierung gegen die Weltöffentlichkeit?* 02 10, 2013 tarihinde http://www.jaeger.uni-koeln.de/fileadmin/templates/publikationen/buecher/vorwort_amregierungbuch.pdf adresinden alındı

KALL, Roob. (2013, 01 14). *“And the Winner of the Golden Globes is... The MIIC”*. 03 03, 2013 tarihinde: <http://thoughtcrimeradio.net/2013/01/government-propagandists-dominate-movies-and-television/> adresinden alındı

KANEDA, H. (2005, 10 08). *Der Aufstieg Chinas zur „Seemacht”*. 04 30, 2012 tarihinde <http://www.project-syndicate.org/commentary/the-rise-of-chinese--sea-power->

KEYMAN, Fuat. (2006, Bahar); *Küreselleşme, Uluslararası İlişkiler ve Hegemonya. Uluslararası İlişkiler*, 3(9), 1-20.

KOLOĞLU, Orhan. (1979). *Mazlum Milletler Devrimleri ve Türk Devrimi*. Ankara: Kaynak

LIN, C. (2010, Nisan 16). *Syria in China's New Silk Road Strategy*. 06 12, 2012

http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5btt_news%5d=36264&cHash=-ac6dfc2626:

MARYSIA Zalewski, ENLOE Cynthia. (1995). *Questions about Identity in International Relations*. (S. S. Ken Booth, Dü.) *International Relations Theory Today*, Welt Trend 12, 278-305.

NYE, J. S. (2010, 01 11); *Wird militärische Macht obsolet?* 04 04, 2012 tarihinde: <http://www.project-syndicate.org/commen>

taryis-military-power-becoming-obsolete/german adresinden alındı.

NYE S Joseph, (2005); *Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Yolu*. (R. İ. Aydın, Çev.) Ankara: Elips.

NYE, S. Joseph ve WELCH A David. (2011); *Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak (2. Baskı b.)*. (R. Akman, Çev.) İstanbul: İş Bankası.

MAHALLİ, Hüsnü. (2012); *Orta Doğu'da Kanlı Bahar (7 b.)*. İstanbul: Destek.

MARCUSE, Herbert. (1975); *Tek Boyutlu İnsan*. (T. Tunçdoğan, A. Timuçin, Çev.) İstanbul:

MÜTERCİMLER, Erol. (2006); *Geleceği Yönetmek, Yüksek Stratejiden Etki Odaklı Harekâta*. İstanbul: Alfa.

OBAMA On Al-Arabiya. (2009, 02 27). 03 05, 2013 http://www.huffingtonpost.com/2009/01/26/al-arabiya-obama-does-fir_n161087.html:

OSTROWSKI, Daniel. (2010); *Die Public Diplomacy der deutschen Auslandsvertretungen weltweit, Teil.2*. (J. Ü. Köln, Dü.)

http://www.jaeger.uni-koeln.de/fileadmin/templates/lehre/WS1011/Ostrowski_Public_Diplomacy_Kapitel_Theoretische_Einordnung.pdf adresinden alındı.

OŞENBRÜGGE, Jürgen. (1996); *Die neue Geopolitik und ihre Raumordnung*. 03 10, 2013

http://www.geowiss.uni-hamburg.de/i-geogr/personal/ossenbruegge/polgeo/geopolitik_aktuell

ÖZAKINCI, Cengiz. (2008); *Türkiye'nin Siyasi İntiharı, Yeni Osmanlı Tuzağı (15 b.)*. İstanbul: Otopsi.

ÖZKAN, Nur. (2012, 01 09); *ABD'nin Yeni Savunma Stratejisini Doğru Okumak*. 12 28, 2012 tarihinde , http://www.usasabah.com/Yazarlar/nur_ozkan/2012/01/09/abd-nin-yeni-savunma-stratejisini-dogru-okumak.

PEW RESEARCH CENTER. (2011, 06). *Trend Data (Teens)*. 02 10, 2013 tarihinde: [http://www.pewinternet.org/Trend-Data-\(Teens\)/Online-Activites-Total.aspx](http://www.pewinternet.org/Trend-Data-(Teens)/Online-Activites-Total.aspx) adresinden alındı

PILGER, John. (2013, 03 14). *The new propaganda is liberal*. 03 17, 2013 tarihinde <http://johnpilger.com/articles/the-new-propaganda-is-liberal-the-new-slavery-is-digital>

PUTIN, Vladimir. (2012, 02 27); *Wladimir Putins auşerpolitischer Beitrag*. RIA Novosti. (A. Druzhin, Röportajı Yapan) <http://de.rian.ru/politics/20120227/262779910.html>. adresinden alındı.

RADİKAL GAZETESİ. (2012, 12 26). *ABD Afrika'yı İstila'edecek!* <http://www.radikal.com.tr/radikal.aspx?atype=radikaldetayv3&articleid=1113876&categoryid=81> adresinden alındı.

RIDDERBUSCH, Katja. (2011, 06 27). *Mächtige Umverteilung*. 05 10, 2012 tarihinde <http://www.dradio.de/dlf/sendungen/andruck/1492095/>

SCHWANK, U. Wagschal vd. (2010); *Kulturkonflikte in inner- und zwischenstaatlicher Perspektive*. (H. Üni. Dü.) *Zeitschrift für Internationale Beziehungen*(1).

SEVİM, Cenk. (2012); *Küresel Enerji Stratejileri ve Jeopolitik*. Ankara: Seçkin.

SIGNITZER Benno, COOMBS Timothy. (1992, Summer); *Public Relations and Public Diplomacy: Conceptual convergences*. *Public Relations Review*, Elsevier Inc. Summer 1992, ss 137–147, Vol. 18,

SINGER, Peter W. (2009, 12); *New Year's Resolutions for the Pentagon*. 02 10, 2013 tarihinde: <http://www.brookings.edu/research/opinions/2009/12/22-pentagon-singer>

SU, A. Ercan. (2006); *Eleştirel Teri Çerçevesinde Hegemonya ve Alt Hegemonya*. (Doktora Tezi) Cox, "Some Reflections on the Oslo Symposium", s. 245: Ankara Üni. SBE UAI Bölümü.

TARTSCH, Thomas. (2012, 09 27). *Krieg der vierten Generation*. (G. S. Stiftung, Dü.) 12 10, 2012 tarihinde <http://www.stresemann-stiftung.de/publikationen/diskussions-papiere/thomas-tartsch-krieg-der-vierten-generation/> adresinden alındı.

The CIA and Other Government Agencies Dominate Movies and Television. (2013,01 16). <http://www.washingtonsblog.com/2013/01/the-cia-and-other-government-agencies-dominate-hollywood-movies-and-television.html> adresinden alınmıştır

THE DAILY TELEGRAPH. (2010, 07 09). *China neue Seiden Srasse nach Europa* 05 02, 2012 tarihinde <http://www.presseurop.eu/de/content/article/289801-chinas-neue-seidenstrasse-nach-europa> adresinden alındı.

THE GUARDIAN. (2013, 01 17). "Government Pushes Propaganda Through Video Games". 03 03, 2013 tarihinde <http://www.globalresearch.ca/government-pushes-propaganda-through-video-games/5319342> adresinden alındı

THE SECRETARY OF DEFENCE, PENTAGON. (2012). 21. *Yüzyıl Savunma Öncelikleri*. http://www.defense.gov/news/Defense_Strategic_Guidance.pdf.

TRTTÜRK TV. (2012, 05 25). *ABD.....Konfüçyüs Enstitülerini Hedef Alıyor*. 05 16, 2012 tarihinde <http://www.trtturkhaberdar.com/haber/abd-vizeler-araciligıyla-konfucyus-enstitulerini-hedef-alıyor-4847.html> adresinden alındı

TUATHALL Geraróid Ó, DALBY Simon. (1996). *The Critical Geopolitics Constellation: problematizing fusions of geographical knowledge and power*. Co-editors introduction to the special issue on *Critical Geopolitics, Political Geography*. 15, 451-456.4.

Tuch, H. N. (1990). *Communicating with the World: US. Public Diplomacy Overseas*. New York: St. Martins Press, York 15 Ağ 1990, s. 3.

TUĞCU, Akif. (2011, 02 2011). *Çin'de Konfüçyüs Öğretisinin Dirilişi*. 05 12, 2012 tarihinde <http://www.usakundem.com/yorum/365/> adresinden alındı.

TÜRKÖNE, Mümtazer. (2011); *Siyaset*. İstanbul: Etkileşim

U.S.-MUSLIM ENGAGEMENT. (2009, 02); *Changing Course: A New Direction for US Relations with Muslim World*. 03 05, 2013 tarihinde www.usmuslimengagement.org/storage/usme/documents/Changing_Course_Second_Printing.pdf.

WALLERSTEIN, Immanuel. (2010); *Gücün Retoriği Avrupa Evrenselciliği*. (A. KILIÇ, Çev.) İstanbul: Bgst.

WALLERSTEIN, Immanuel. (2011); *Dünya Sistemleri Analizi* (2 b.). (N. Ersoy, E. Abaoğlu, Çev.) İstanbul: Bgst.

WALZ, Kenneth N. (2009), *İnsan, Devlet ve Savaş*, (E. Bozkurt, S. Kanat, S. Yalçiner, Çev.), Ankara. Asil.

WEIDENHAUSEN, Gerd. (2008, 04); *Die Renaissance der Geopolitik Teil I: Das Geopolitische Triumvirat der USA*. 02 20, 2013 tarihinde [http://www.diedrei.org/Heft_4_08/04%20 Weidenhausen-Geo2politik.pdf](http://www.diedrei.org/Heft_4_08/04%20Weidenhausen-Geo2politik.pdf). adresinden alındı

WWF Türkiye <http://www.wwf.org.tr>, 2013

YAO, Souchou. (2007). *Konfüçyen Kapitalizm*. (Z. Savan, Çev.) İstanbul: Küre.

YILMAZ, Sayit. (2008, 01 14). *Avrupa Birliği ve Postmodern Jeopolitik*. 02 12, 2013 tarihinde <http://www.beykent.edu.tr/WebProjects/Web/egitim.php?CategoryId=831&ContentId=653&phpMyAdmin=26b1ab37aa748d52c4747d623bec741b>, adresinden alındı

YILMAZ, Sait (2008); *Avrupa Birliği ve Postmodern Jeopolitik Beykent Üni. Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 14.02.20081(2), 22-44.